

Silvertärnan

hösten 2011

SÖDERHAMNS
FÅGELKLUBB

Söderhamns Fågelklubb (SFK)

Syfte

SFKs syfte är att främja utforskandet och skyddet av fågelfaunan och dess miljö, att verka för att hos allmänheten väcka och underhålla intresset för fåglar och fågelmiljöer, samt att skapa förutsättningar för medlemmarna att aktivt utöva sitt fågelintresse.

Bli medlem

Medlemskap i SFK erhålls genom att sätta in 120 kr på vårt pg 879140-2. För varje ytterligare familjemedlem betalas 10 kr. Glöm inte att ange Ditt namn och Din adress, samt namn på eventuella familjemedlemmar.

Styrelsen vald vid årsmötet 2011

Ordförande:	Thomas Tiger	070-517 50 69
Vice ordf.	Lars Henningsson	070-699 89 31
Skr.	Gunnar Andersson	070-651 40 17
Kassör:	Stefan Persson	070-342 64 63
Ledamot:	Lilian Wallén	0270-353 80
Ledamot:	Sandra Dewerud	0730-24 27 05
Ledamot:	Ann-Mari Ekdahl	070-654 58 29
Suppleant:	Bengt Göthe	070-533 70 98
Suppleant:	Eva Lundh	070-256 35 81
Suppleant:	Gunnel Edenström	070-298 67 73
Suppleant:	Kristina Jonsson	070-667 80 33

Hemsida

www.silvertarna.se

Webmaster: Bengt Göthe

Programgrupp

Ann-Mari Ekdahl, Sandra Dewerud

Redaktion för Silvertärnan

Kristina Jonsson, Gunnar Andersson

Klubblokal

Bygdegården Vargen, Kyrkogatan 18, Söderhamn

Omslagsbild: Tretåig hackspett. Baksida: Gråsparv. Foton: Stefan Persson.

Ordförande har ordet

Jag står vid Ålsjön och tittar på lärkfalken då den jagar trollsländor, och jag kan inte sluta att förundras – vilken precision! Som en lie skär den genom lufthavet och med några små riktningsskorrigeringar snappar den upp den utvalda sländan. Ibland bestämmer den sig redan på några hundra meters håll för en speciell slända. Då flyger den målmedvetet en ansevärd sträcka innan den, ofta underifrån, slutligen sätter klorna i lunchen.

När jag tittat ett tag inser jag att det är något speciellt med att se en falk jaga. En falkjakt är ofta ett skådespel i den högre skolan med en optimal kombination av regi, dramatik och klimax. Detta har tyvärr också lett till att falken genom tiderna ansetts symbolisera kraft och status, och fångst av falkar till olika ändamål har traditioner långt tillbaka i tiden. Man vet att människan använt falkar till jakt redan för 4000 år sedan. Marco Polo berättar t.ex. från sina resor i Asien (1271–1295) om den kinesiska stor-khanen Kublai Khans väldiga falkjakter och att denne tog med sig 10 000 falkenerare och drevfolk. De hade med sig 200 jakt-falkar och 300 andra rovfåglar. Khanen red själv på en elefant och hade alltid 12 av de bästa falkarna hos sig!

Men här vid Ålsjön är det den naturliga jakten som utgör skådespelet. Plötsligt ser jag en tornfalk över åkern – rytlande! En falk är ju alltid en falk, men det slår mig att jakttekniken är helt annorlunda än hos lärkfalken! Tornfalken låser fast huvudet på himlavalvet ca 20 m ovanför marken, medan vingarna håller lyftkraften, och tillsammans med stjärten parerar minsta vindpust så att huvudet fortfarande kan vara helt stilla. Hittas ett byte – ofta en näbbmus eller annan mindre gnagare – sjunker falken som glidande utmed en lina ner några meter för att återuppta rytlandet, och kort därefter snabbt dyka ner och slå lunchen vid marken.

Medan skådespelet fortsätter framför mina ögon inser jag att det faktiskt finns ytterligare en jaktteknik representerad inom familjen "Falconidae". Stenfalken är vår minsta falk men är en utpräglad småfågelspecialist. Småfåglar är ju större än både trollsländor och smågnagare, så för att lyckas "smyger" stenfalken lågt över marken i syfte att överrumpla en uppskrämd småfågel. Det skarpa falkögat kan på långt håll upptäcka en småfågel och då falken närmar sig övergår den plötsligt till en – som legenden Erik Rosenberg kallar det – "besynnerlig, ryckig och hoppande flykt". Den annalkande falken glider stundtals fram med helt hopslagna vingar, varvat med några hastiga klipp för att hålla fart och riktning. Stenfalken härmar en trast, och kan på så sätt komma närmare innan den tilltänkta lunchen anar oråd. Åtskilliga gånger har jag sett detta på Ålsjöängarna.

forts.

Just som jag reflekterat över stenfalken händer något! Alla änder lyfter i ett åskliknande då precis som de blivit vettskrämda! Har de sett något som inte jag sett? När jag spanar av himlen hittar jag orsaken: en pilgrimsfalk! Det måste vara minst en kilometer upp till den ljusa pricken som kretsar i cirklar. Avståndet gör att det knappt går att artbestämma fågeln. Änderna tar dock aldrig fel och en tät flock av krickor och gräsänder sveper nu i panik över Ålsjön. Så dyker falken och ett av jordens snabbaste djur närmar sig en speciellt utvald kricka. Falken slår snett ovanifrån och en puff av fjädrar är det enda som indikerar vad som händer – allt är över på någon sekund och lunchen hann aldrig ens reagera. Ytterligare en jaktteknik bland falkarna!

Jag reflekterar vidare och inser att det snart är dags att äta lunch. Min jaktteknik? Hämta ryggsäcken i bilen!

Väl mött i markerna!
Thomas Tiger

Lärkfalk (*Falco subbuteo*), Ålsjön.
En trollsländespecialist!
Foto: Thomas Tiger

Reportage

Nattsångarexkursion

Lördagen den 11/6 var det dags för nattexkursion. Förhoppningen var att få höra nattsångare och nattskärra, om turen var med oss skulle vi kanske även få se en nattskärra.

Det var en varm lördagskväll som vi träffades på Resecentrum för att åka och se/lyssna på nattsångare. Vi var 11 förväntansfulla personer som vid 22-tiden begav oss till Granskär. Robert Lindberg som höll i exkursionen talade om att det var en gräshoppsångare samt en kärresångare som vi hörde. Sedan for vi vidare till Brötgrind i Norrala där vi fick höra näktergalen. Det var fler än en! Kolsta blev nästa stopp. Där hörde vi kornknarren och busksångaren. Sedan åkte vi bakom Flyget. Klockan var 24.00 när vi äntligen fick höra nattskärren och inte nog med det, vi fick se den också komma flygande kors och tvärs. Myggen höll på att äta upp oss, så vi avslutade med en sväng till Östansjö. Där fick vi höra vattenrallen. Nöjda avslutade vi därefter den givande kvällen.

Text: Lilian Wallén

Nattskärra (*Caprimulgus europaeus*).

De vita teckningarna på vingarna visar att det är en hane.

Foto: Angus Thomson

Full pott simänder vid Ålsjön

Att under åren få se samtliga Sveriges simänder vid en enskild lokal är kanske inte så ovanligt, men att se alla samma dag är betydligt svårare.

Vid ett besök vid Ålsjöns nordvästra del sista veckan i april 2011 hittade jag samtliga i Sverige regelbundet förekommande simänder, d.v.s. gräsand, kricka, bläsand, stjärtand, årta, skedand och snatterand! Troligen häckade alla i Ålsjön utom stjärtanden. Av de mer ovanliga simänderna fanns troligen 3 par årta, 3 par snatterand och 4 par skedand i sjön säsongen 2011.

Det fanns även ovanliga gäss som rastade i sjön under perioden. Bland annat observerades tundrasädgås (ras av sädgås) samt spetsbergsgås. Dessutom sågs en snögås (se bild på sid. 18) som var ringmärkt och kom från ett tyskt projekt med friflygande snögäss.

Detta visar att vi har en av Sveriges bästa fågelsjöar här i Söderhamn!

Text och foton: Stefan Persson

Bläsand (*Anas penelope*).

Stjærtand (*Anas acuta*)

Kricka (*Anas crecca*)

Årta (*Anas querquedula*)

Skedand (*Anas clypeata*)

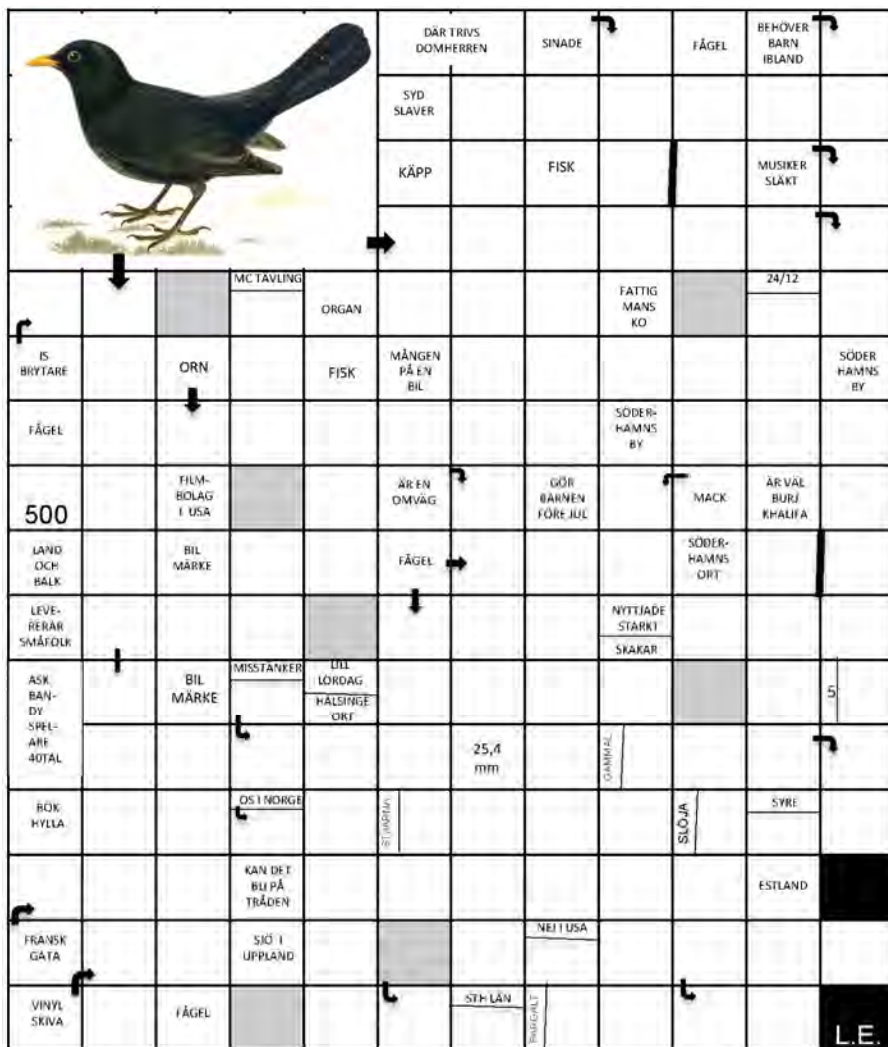

Gräsand (*Anas platyrhynchos*)

Snatterand (*Anas strepera*)

Korsordet hösten 2011

Bokstäverna i de grå rutorna bildar ett fågelnamn.

Korsordskonstruktör: Leif Engkvist

Skicka din lösning (endast namnet på fågeln) till:

Bengt Göthe, Kaptensgatan 11A, 826 37 Söderhamn

eller med e-post till bengt.gothe@soderhamn.com senast 7/12.

Glöm inte att skriva namn, adress och telefonnummer.

Dragning och prisutdelning sker den 11/12 på Bygdegården Vargen när vi har avslutning och åter skinksmörgås. Vinnarna kommer att publiceras i nästa nummer.

Höstprogram 2011

Bästa medlem!

Hösten är som bekant den tid då alla flyttfåglar ska återvända till sina vinterkvarter. För oss innebär det många tillfällen att skåda fågel.

Hösten innebär också att vi går mot mörkare tider. Då utnyttjar vi mörkret till att bl. a. se på bilder som våra medlemmar tagit. Det finns många duk-tiga fotografier i klubben, så ett besök på våra bildvisningar är mycket givande.

Alla är välkomna på våra exkursioner och andra aktiviteter.
Ta gärna med vänner och bekanta.

OBS!
Ev. ändringar och tillägg i programmet
uppdateras via vår hemsida
www.silvertarna.se

Bra att veta:

Vid alla exkursioner anger vi en samlingsplats. Där samlas vi för samåkning om vi ska till någon annan plats.

Varma kläder och fika är alltid bra att ha med. Vi står ofta stilla och det kan vissa årstider bli ganska kallt. Då är det skönt att värma sig med lite fika och en varm tröja. Fågelbok och kikare är bra att ha med sig. Oftast har någon i gruppen med sig tubkikare så det går att artbestämma fåglar på längre avstånd. Man behöver inte vara expert för att följa med. Vi hjälps åt att besvara frågor, och kom ihåg - det finns inga dumma frågor. Vissa exkursioner är lite mer ansträngande med t.ex. en längre promenad, och då har vi försökt ange det i programmet. Har du frågor inför en exkursion gå det alltid bra att kontakta exkursionsledaren.

När vi är inomhus träffas vi på vår klubblokal Bygdegården Vargen om inte annat anges. Bygdegården ligger på Kyrkogatan vid Ulrika Eleonora kyrka (se sid 2).

Exkursionerna sker i samarbete med Studieförbundet i Söderhamn.

3/9 lördag

RINGMÄRKNING Granskär

(denna exkursion är annonserad i förra Silvertärnan)

En av våra populäraste aktiviteter där du har möjlighet att på nära håll se våra småfåglar. Vi håller som vanligt till vid paviljongen på Granskärs våtmark.

Ringmärkning pågår från kl. 06:00 till ca kl. 10:00

För info kontakta Stefan P 070-342 64 63.

11/9 söndag

ROVFÅGLAR Västra berget

Vi spanar efter sträckande fåglar på väg söderut. Västra berget är en underskattad sträcklokal där vi kommer att se en hel del rovfåglar.

Vi samlas kl. 10:00 vid gamla vattentornet.

För info kontakta Bengt G 070-533 70 98.

17/9 lördag

LEDSKÄR Uppland (OBS Anmälan)

Vi åker till en av Upplands främsta fågellokal. Med betade strandängar och långgrunda stränder hoppas vi på mycket rastande fågel.

Samling vid Resecentrum kl. 07:00 för samåkning.

För info och anmälan ring Thomas T 070-517 50 69.

22/9 torsdag

RINGMÄRKNING Ugglor Kilbo

Kommer pärluggla och sparvuggla att fastna i näten? Följ med ut i skogarna runt Kilbo och se själv!

Klubben bjuder på fika.

Vi samlas vid Resecentrum kl. 19:00 för samåkning ut till Kilbo.

För info kontakta Sandra D 070-024 27 05.

1/10 lördag

EURO BIRDWATCH DAY Skatön

Över hela Europa samlas fågelskådare denna dag för att samla in fågelobservationer. Vi bidrar genom att följa fågelsträcken över havet ute vid Skatudden.

Varma vindtäta kläder, en välfylld fikakorg och kikare är bra att ha med.

Samling vid Resecentrum kl. 07:00, så gör vi sällskap ut till Skatön.

För info kontakta Lars H 070-699 89 31.

15/10 lördag

HORNSLANDET Hudiksvall

Vi besöker vår grannkommun i norr och de fina stränderna på Hornslandet. Under en vandring på stranden tittar vi på de fåglar som rastar där och som passerar på väg söderut. Blir det vi som hittar Sveriges första rubinnäktergal?

Ta med varma kläder, bra skor, och en välfylld fikakorg.

Samling på Resecenter kl. 08:00 för samåkning.

För info kontakta Gunnar A 070-651 40 17.

15/11 tisdag

BILDEVISNING 1 Medlemmarnas bilder

Vi tittar på de fågelbilder som klubbens fotograferande medlemmar tagit. Har du några bilder att visa så ta gärna med dem på ett USB-minne. Klubben bjuder på fika under kvällen.

Vi träffas på Bygdegården Vargen kl. 19:00.

För info kontakta Sandra D 070-024 27 05.

29/11 tisdag

BILDEVISNING 2 Medlemmarnas bilder

Samma upplägg som den 15/11.

Har du fågelbilder som du vill visa så ta med dem på ett USB-minne.

Klubben bjuder på fika under kvällen.

Vi träffas på Bygdegården Vargen kl. 19:00.

För info kontakta Sandra D 070-024 27 05.

11/12 söndag

SKINKSMÖRGÅS

Vi avslutar året med en tradition: skinksmörgås, lotteri och bildvisning! Martin Alexandersson visar bilder från sin spännande resa till Afrika. Inget man vill missa!

Vi träffas på Bygdegården Vargen kl. 17:00.

För info kontakta Gunnel E 070-298 67 73, Eva L 070-256 35 81 eller Lilian W 0270-353 80.

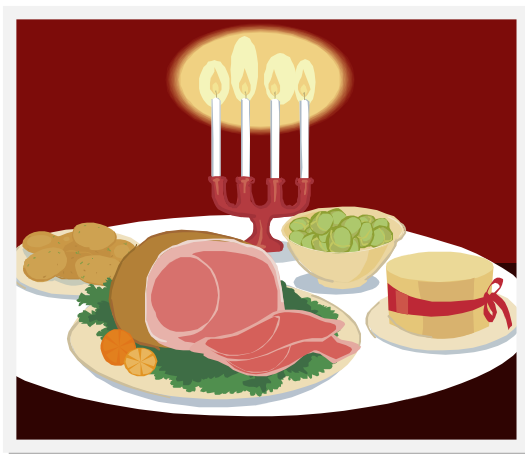
21/1 lördag

JANUARIRACE SFK

Under hela januari pågår traditionsenligt januariracet mellan Hälsingland och Gästrikland. I denna prestigefyllda tävling är utmaningen att se flest arter under hela månaden.

I år kommer dessutom SFK att under just denna lördag köra ett eget race! Lag om 2-3 personer kommer att tävla om vilka som hittar flest arter under dagen (som ju inte är så lång denna tid på året). Vi avslutar sedan med gemensam förtäring.

Mer information om regler och anmälan kommer att finnas på hemsidan (www.silvertarna.se). Håll utkik och anmäl ett lag!

Skinksmörgås, SFKs viktigaste tradition!

Notiser

Ädelt besök vid Ålsjön

Strax efter kl. 10.00 den 22 juni i våras upptäcktes en sibirisk tundrapipare vid Ålsjön. Fågeln rastade vid "Britas backe" nära det frästa vassområdet vid norra stranden mitt emot Ålsjötornet. Det finns ett 60-tal fynd av sibirisk tundrapipare i Sverige, men det är många som inte sett arten varför fågeln rönt stor uppmärksamhet. Sibirisk tundrapipare häckar – som namnet indikerar – i norra Sibirien och österut längs ishavskusten till västra Alaska. Ålsjöfågeln var alltså en bra bit utanför sin normala sommarvistelse!

Under dagen och kvällen den 22 juni var piparen stationär vid Britas backe och kunde glädja många besökande skådare. Fågeln var adult och bar en vacker sommardräkt.

Redan vid 04-tiden morgonen därpå fanns skådare på plats och kunde se att fågeln var kvar. Vid ett obehagat ögonblick vid 05-tiden försvann piparen och kunde tyvärr inte hittas igen.

I Hälsingland har sibirisk tundrapipare endast observerats två gånger tidigare.

/Red.

Sibirisk tundrapipare (*Pluvialis fulva*), Ålsjön 23 juni 2011.

En ståtlig fågel – den sibiriska släktingen till vår ljungpipare!

Foto: Martin Alexandersson

SFK gjorde kanonresultat i Fågeltornskampen

Sedan många år har det i Finland utspelats en kamp mellan landets fågeltorn. Tävlingen – som också kallas "Battle of Towers" – har varit mycket populär och i Finland deltar ca 300 fågeltorn från den södra kusten ända upp till Finska Lapp-land. Våren 2011 utmanades Sverige i samma tävling och reglerna är enkla: det gäller att hitta så många fågelarter som möjligt från det torn man anmäler till tävlingen. Starten går kl. 05.00 och avslutas kl. 13.00 första lördagen i maj, vilket 2011 innebar lördagen den 7 maj. Det gäller alltså att slå Finland, men det är också en tävling mellan respektive lands fågeltorn.

SFK anmälde naturligtvis ett lag och det fick bli Ålsjötornet som utgjorde tävlingsarenan. Alla som besökte tornet under tävlingen fick vara med och hitta arter. Totalt besökte 24 fågelskådare Ålsjötornet för att hjälpa till med letandet. I Sverige deltog 59 torn och när tävlingen blåstes av räknade Ålsjölaget ihop hela 83 fågelarter. Efter att resultatet rapporterats in till den centrala tävlingsledningen vidtog en nervös väntan. Till slut kungjordes det Svenska resultatet och det visade sig att SFK delade en hedrande 5:e plats i riket – en imponerande prestation!

Tornet vid Stockviken på Gotland vann den svenska kampen med 103 arter. Det Finska tornet i Pori fick dock ihop hela 109 arter och Finland vann alltså denna "Finnkamp". Men det var ju faktiskt första gången tävlingen kördes i Sverige så nu är "uppvärmningsrundan" överstökad och Sverige kommer igen! SFK laddar naturligtvis inför maj 2012 då vi kommer att ha putsat linserna extra noga!

Ett reportage från Fågeltornskampen vid Ålsjötornet finns på SFKs hemsida (under "Reportage").

/Red.

Gunnar har fullt upp att med att notera nya arter.

Tofsbivråk äntligen fotodokumenterad i Europa

En stor del av Europas bivråkar anländer på våren till Europa via Sicilien, över Messinasundet till Italienska fastlandet. Det har länge antagits att även den större släktingen tofsbivråk (*Pernis ptilorhyncus*) också borde kunna dyka upp just här. Tofsbivråk häckar från södra Sibirien österut till Japan, och övervintrar (den flyttande rasen *orientalis*) i sydöstra Asien och möjligtvis också på östra delen av Arabiska halvön.

Den 18 maj 2011 stod Angelo Scuderi och studerade vårsträcket av 100-tals anländande bivråkar vid Villa San Giovanni på Italienska fastlandet. Uttröttade efter flygningen över havet passerade bivråkarna nära och det gick därför bra att ta en hel del fotografier på vråkarna. Vid 15-tiden såg Angelo en stor vråk snabbt komma glidande och han lyckades ta några bilder på fågeln innan den försvann bakom en kulle. Angelo reagerade förutom på storleken, på att vråken saknade mörka knogfläckar, vilket annars är typiskt för bivråd. Efter konsultation med kunniga ornitologer kunde konstateras att den fotograferade fågeln var en adult hane tofsbivråk! Detta är första med bild dokumenterade fyndet i Europa. (Det finns sedan tidigare sex rapporterade fynd av tofsbivråk i Europa – samtliga från Italien och fem av dessa från just Messinasundet. Inga av dessa är alltså godkända då den Italienska raritetskommittén ställer höga krav (= fotodokumentation) på ett första fynd.)

Källa: Birding World #6, 2011

Kungsörn och pilgrimsfalk i Gävleborgs län

Kungsörn och pilgrimsfalk är två arter som på senare år åter häckar i länet. Sex kända häckningar av kungsörn genomfördes framgångsrikt säsongen 2011. Dessa häckningar resulterade i sju ungar. Dock finns fler kungsörnsrevir och förutom dessa sex lyckade häckningarna så gjordes ett antal häckningsförsök med tyvärr misslyckat resultat.

Även pilgrimsfalk häckade framgångsrikt på sex olika ställen och producerade totalt fjorton ungar. Det var under 2006 som första häckningen av pilgrimsfalk kunde konstateras efter att ha varit borta som häckfågel från Gävleborgs län under många år.

/Red.

Snögås (*Anser caerulescens*) och Grågås (*Anser anser*).
 Ålsjön hade i våras ett besök av det sällsyntare slaget – en snögås!
 Foto: Angus Thomson

Domherre (*Pyrrhula pyrrhula*).
 Hela familjen samlad till middag! Den högra individen är en ungfågel.
 Foto: Angus Thomson

Stenknäck (*Coccothraustes coccothraustes*)

Snart är det dags att börja utfodra vinterfåglarna. Har man riktigt tur kan man få besök av en riktig snygging, nämligen stenknäck! I våra trakter är stenknäcken ovanlig men ses med några exemplar varje vinter, ofta vid utfodringsplatser. Favoritbiotopen i södra delarna av Sverige är normalt ädellövskog med ek, bok och avenbok, men även riklig förekomst av körsbär, slån, hägg och plummon uppskattas av stenknäcken. Håll utkik efter stenknäck!

Foto: Angus Thomson

www.silvertarna.se